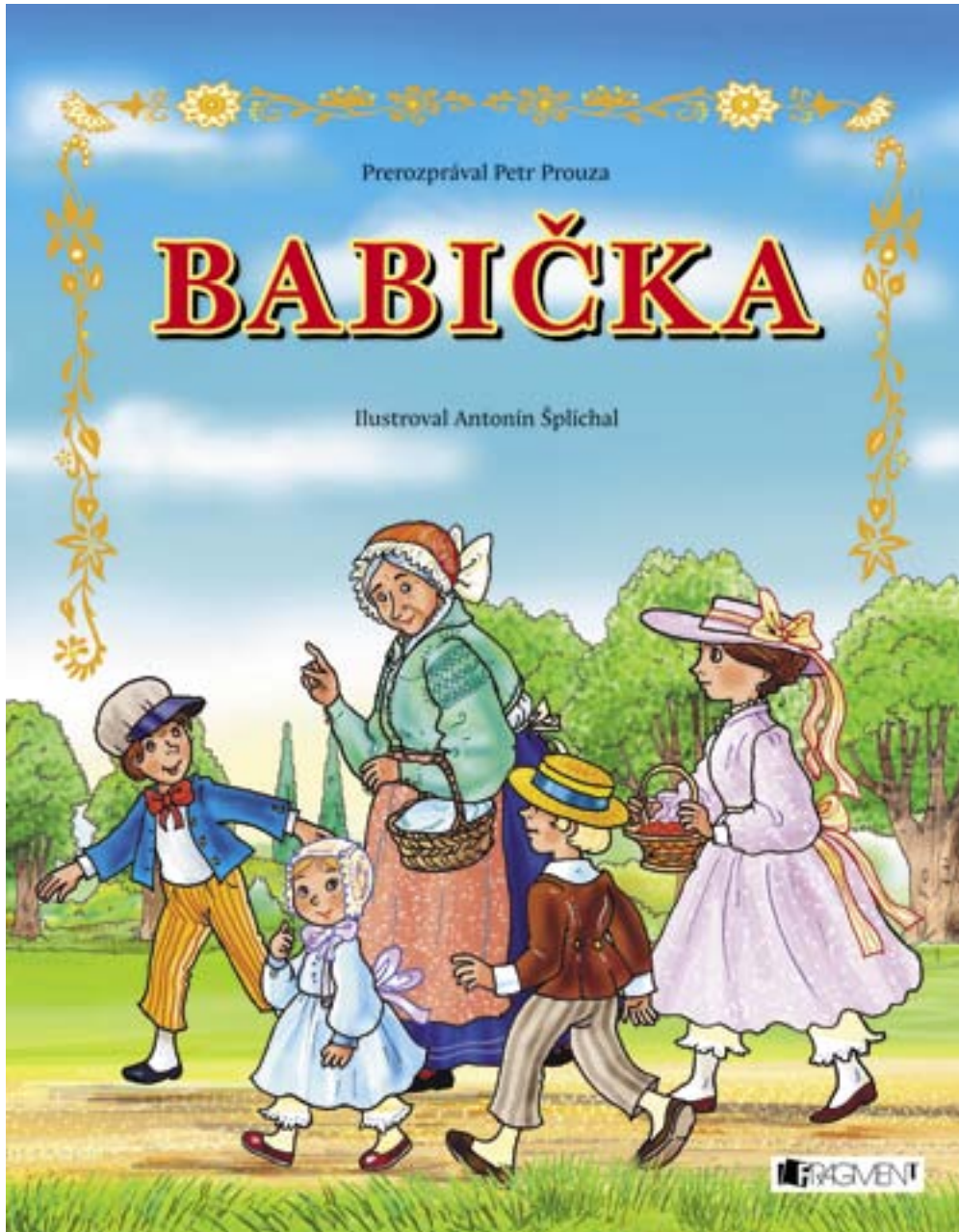

Prerověal Petr Prouza

BABIČKA

Ilustroval Antonin Šplichal

Babička

Aj v tlačenej verzii.

Objednať si môžete na stránke
www.fragment.sk

Ďalšie e-knihy v edícii:
Robinson Crusoe
Gulliverove cesty

Petr Prouza
Babička – e-kniha
Copyright © Fragment 2011

Všetky práva sú vyhradené.
Nijaká časť tejto publikácie sa nesmie rozširovať
bez písomného súhlasu majiteľov práv.

BABIČKA

Prerozprává Petr Prouza

Ilustroval Antonín Šplíchal

1. kapitola

Babička
Magdaléna
Novotná

žila spokojne
vo svojej rodnej
dedinke Olešnici,
kde ju všetci dobre
poznali a vážili si jej
rozhadu a múdrosť.

Pokojný kolobeh
dní v podhorí
Orlických hôr však

zmenil list od jej najstaršej dcéry Terézie. Obsahoval naliehavú prosbu, aby sa babička natrvalo presťahovala do ich nového bydliska na Starom bielidle pri Ratibořiciach. Jej manžel Ján Prošek prijal službu u tamojšej kňažnej Zaháňskej a aj ona bude v zámku zamestnaná, takže by sa jej babičkina pomoc veľmi zišla.

Babička dlho váhala, až sa nakoniec rozhodla, že dcére pomôže.

Z Ratiboříc prišiel konský povoz a pohonič na koč naložil veľkú maľovanú truhlicu, dôležitý kolovrátok, pár ďalších batožín a aj košík so štyrmi žltými kuriatkami a plátenné vrečko s dvoma mačiatkami. Rozcitlivená babička sa rozlúčila so svojimi najbližšími susedmi a so slzami v očiach opustila rodnú viesku.

Tu na Starom bielidle, ako sa nazýva osamelý, nevysoký domček v údolí neďaleko rieky Úpy, deti veselo poskakovali a nedočkavo čakali príchod doteraz neznámej babičky. Keď povoz konečne dorazil, babičku vívalo celé osadenstvo – pán Prošek, pani Terézia, pomocníčka Betka s malou Adelkou v náručí, najstaršia vnučka Barunka, chlapci Janko a Viliam, a nesmeli chýbať ani dva veľké psy Sultán a Tyrl.

Babička sa v novom domove rýchlo udomácnila a postupne prevzala chod celého hospodárstva do svojich rúk. Na starosť si vzala najmä pečenie chleba v kuchynskej peci. Keď piekla ona, bol to hotový obrad, ktorý sa deťom veľmi páčil. Navyše, každé vnúča dostalo voňavý bochníček plnený slivkami či jablkami. No pozor! Každá omrvinka chleba, čo spadla na zem, musela sa zodvihnúť. A keď ich bolo za hrst', hodili sa rybám, mravcom či vtáčikom v lese. Babička dozerala aj na poriadok na dvore. Keď sa napríklad Barunka zdráhala zodvihnúť na ceste husie pierko, hneď jej babička pripomenula staré príslovie: „Dobrá gazdinka pre pierko aj plot preskočí.“

Babičkina izbička sa večer či za zlého počasia stala tým najoblúbenejším miestom detí. Barunka mala navyše tú výsadu, že spávala s babičkou v jednej izbe, kde vedľa veľkej pece, dvoch postelí pozdĺž stien, ťažkého stola z lipového dreva a kolovrátku pri okne najviac sa vynímala veľká maľovaná truhlica. Tam bolo pokladov, ktoré priťahovali detskú zvedavosť! A dolu v truhlici ležala krásne vyžehlená babičkina bielizeň a šatstvo. Tam sa deti prehrabávať nesmeli. Keď však mala babička dobrú chvíľku, o každom kúsku im čosi pútavé povedala.

2. kapitola

lete vstávala babička o štvrtej, v zime o piatej ráno. Pomodlila sa a dobrú hodinku priadla na kolovrátku a pritom si pospevovala ľudové pesničky. Potom vyšla na priedomie so slamienkou plnou zrna pre hydinu. To bolo znamenie pre všetky zvieratká na Starom bielidle. V chlievikoch zakrochkali prasiatka a zabučala krava, pribehli sliepky aj s kohútom, krdel' husí s malými húsatkami, kľbko mačiatok sa babičke obtieralo o nohy, okolo nedečkavo krúžili holuby a Sultán s Tyrlom bujaro poskakovali a poštekávali.

Raz sa babička na obidva psy veľmi nahnevala. Ako dvaja šialenci sa v noci podhrabali pod kôľňu a roztrhali desať malých žltých húsatiek. Babička vlastným očiam neverila a potom sa veľmi rozčúlila. Vtedy prvýkrát zašla skoro ráno k dcére do izby. Keď ju pán Ján uvidel, aká je bledá a plače, veľmi sa vylakal, že vari Barunke sa čosi hrozné stalo či zloději vykradli celú komoru. Keď sa dozvedel, čo sa prihodilo, s úľavou sa usmial, ale vinníkov musel, samozrejme, potrestať. Sultán a Tyrl dostali ťažkým bičom pár poriadnych rán na pamiatku. Odvtedy sa psy húsatkám radšej zďaleka vyhýbali a aj babička im odpustila.

Keď babička nakrmila hydinu a zvieratá v chlievoch, vrátila sa do svojej izbičky, aby ľahkým zaťukaním na čelo zobudila Barunku a v priľahlej malej

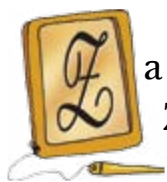
izbietke zobudila
aj obidvoch
chlapcov. Po raňaj-
kách za pekného
počasia chodievala
babička s deťmi
na vychádzky.
Neprechádzali sa
len po blízkom
okolí, neraz
zamierili na kus

reči do horárne či do mlyna. Často ich cesta zaviedla do lesa, kde babička usilovne zbierala rozličné bylinky, ktoré potom doma sušila. Pravidelne každú jeseň na Staré bielidlo prichádzala babka bylinkárka až z Krkonôš. Prinášala horské bylinky, voňavé vrecká plné špeciálneho korenia. Zostávala vždy na noc a večer v kuchyni rozprávala o mocnom Rybrcoulovi, ktorý kraľuje v horách. Je to vládca počasia, poslúcha ho vietor, dážď aj sneh. Väčšinou si ľudí nevšíma, ale niekedy sa tak rozhnevá, že metá hromy-blesky a dokáže aj iné ukrutné kúscky. Pri takom rozprávaní sa deti, ticho sediace na peci, k sebe vždy trochu vystrašene pritisli.

Babička mala pre deti prichystané iné rozprávky. Počas letných večerov vonku pod lipou, v zime u nej v izbičke im rozprávala o múdrej veštkyňi Sibyle, ktorá videla do budúcnosti. Kedysi vyriekla proroctvo aj o českej krajine. Vravievala, že len svornosť a porozumenie medzi všetkými ľuďmi prispievajú k úspechu Čechov. A nemenej dôležitá je aj trvalá láska k rodnej vlasti. „Verím, že na to vždy budete myslieť,“ zakončila babička rozčítaným hlasom. Aj Barunka bola viditeľne dojatá, sklonila hlavu do babičkinho lona a zašepkala: „Určite na to nikdy nezabudnem!“

3. kapitola

a Starým bielidlom, domom Proškovcov, bol rozsiahly ovocný sad. Za ním viedla poľná cesta pozdĺž rieky Úpy dolu do najbližšieho mestečka. Pred domom bol pekný dvor s majestátnou lipou uprostred a pod ňou lavička, kde babička s deťmi často sedávala. Pod oknami sa rozprestierala záhradka s kvetmi a so zeleninou. Pozdĺž cestičky vedľa záhradky bol jarok, ktorým putovala voda od splavu k mlynu. Od domu ponad jarok viedol mostík na úboč, kde stála veľká pec a sušička najmä na ovocie. Za teplých letných dní sa deti pod starostlivým dohľadom babičky v jarku veselo člapkali a Janko s Viliamom špliechali na sestry studenú vodu, ale len trochu, aby ich babička nenapomenula.

Malá Adelka sa raz pri člapkaní pošmykla a namočila si celú sukničku. Pán horár, ktorý práve kráčal okolo, povedal, že vyzerá ako malá vodníčka. Adelka však rázne odsekla: „To nie! Babička povedala, že vodníci neexistujú!“ Pán horár sa zasmial a vážne odvetil: „Nuž, keď to povedala babička, tak to musí byť pravda.“ Horár patril ku každodenným návštevníkom Starého bielidla. Cestou do lesa či k bažantnici sa vždy na chvíľu zastavil. Druhým pravidelným hosťom bol pán mlynár, ktorý každé popoludnie kontroloval hať nad domom pri jarku. Zavalitý pán mlynár nosieval po celý rok belavé nohavice, vždy nad členkami vyhrnuté,

modrú kamizolu a neodmysliteľnú plechovicu so šnupacím tabakom v ruke. Dokonca, ten šibal, dával chlapcom šnupať a pochechtával sa, keď potom kýchali.

Najmilším návštevníkom, čo sa na Starom bielidle ukázal len raz za rok, bol nepochybne pán Beyer, poľovník z Krkonôš, ktorý prichádzal každú jar a zostával cez noc. Pracoval ako dozorca pri plavení dreva, ktoré sa

spúšťalo z hôr po rieke Úpe až k sútoku s Labe. Pán Beyer bol vysoký muž, ktorý na zelenom plstenom klobúku mal jastrabie, sokolie a orlie pero. Na hrubom remeni sa mu hojdala nebezpečne vyzerajúca puška a v pravej ruke držal poriadnu bakulu s kovovými štítkami. Keď deťom rozprával o víchriciach na Sněžke či o tom, ako v jednej fujavici zabľúdil a tri dni mu trvalo, kým našiel cestu späť, inak nezbedný Janko ani slovka nepreriekol. Aj pánu Beyerovi sa chlapec zapáčil, a keď Janko nečakane vyjaval želanie, že by raz chcel byť takým odvážnym poľovníkom, sľúbil mu, že sa o to určite postará.

Dvakrát do roka, na jar a na jeseň, prichádzali pravidelne na Staré bielidlo aj obchodník so sladkosťami pán Vlach a ďalší kupec s rozličnými olejmi a masťami.

Najmä pána Vlacha vítali deti s krikom. Popri chutných hrozienkach, pomarančoch, mandliach či figách mal totiž vždy pre deti darček, lákavý kornút so všelijakými sladkými bonbónmi a inými cukríkmi.

4. kapitola

Nedeľa bývala na Starom bielidle naozaj sviatočným dňom. Už vstávanie sa odlišovalo od ostatných dní, lebo v nedeľu chodievala babička na skorú rannú omšu do mestečka a deti ráno nebudila. Najmä za pekného počasia potom deti mohli vybehnúť kus cesty babičke oproti. Babička im každú nedeľu vo sviatočnom oblečení pripadala akási iná, krajšia, a hneď sa ponúkali, že jej pomôžu s vecami. Jankovi zverila ruženec, Vilkovi šatku a najstaršia Barunka smela babičke niesť taštičku, v ktorej sa vždy skrývalo nejaké malé prekvapenie pre deti.

Najviac sa však deti tešili na nedeľné popoludnie, ktoré patrilo pravidelným návštevám v mlyne. Mlynárova dcérka Mančinka bola vo veku Barunky a boli to veľké kamarátky. Pani mlynárka už dopredu nachystala na stôl kopy buchiet, chlieb s medom aj s nátierkou, čerstvé mlieko a smotanu. „To ste milá, babička, že ste aj s deťmi prišli,“ vítala

ich. „Bez vás si už nedelu ani neviem predstaviť.“ A hneď ju usádzala k stolu.

Deti však dlho neobsedeli. Pobrali si buchty a na čele s Mančinkou bežali za stodolu, kde už na nich čakali ich verní nedeľní

spoločníci – šesť detí verklikára Kudrnu. Celá ich početná rodina bývala v malom obecnom dome zvanom lanáreň, kde sa predtým sušil lan a konope. Peňazí nemali nazvyš, deti nosili zaplátané šaty, po okolí sa hovorilo, že u Kudrnovcov jedia mačky, vrany a veveričky, a viacerí ľudia na nich nepozerali práve najvlúdnejšie. Deťom Proškovcov bolo úplne jedno, či u Kudrnovcov mali na obed paštetu z bažanta, či z vrán, priateľsky sa pozdravili a o buchty sa spravodlivo rozdelili.

A potom nastal čas na rozličné hry – na naháňačku, schovávačku – alebo Cilka, najstaršie dievča Kudrnovcov, uplietla z kvietia a trávy chlapcom čapice a dievčatám košíčky. Deti sa potom chytili za ruky, a kým od únavy neodpadli, poskakovali a tancovali okolo mohutnej jablone. Keď sa dost vybláznili, utekali na predný dvor a Mančinka zvestovala mamičke, že sú riadne hladní. Mlynárka sa vôbec nečudovala a rozdávala natreté chleby všetkým bez rozdielu, a tým verklikárovým deťom pridávala.

V zime a za zlého počasia sedávali deti na veľkej peci u mlynárov v kuchyni. Hrávali sa tam na školu. Janko bol veľmi prísny pán učiteľ a prútikom namiesto pravítka šľahal nepodarených žiakov po rukách. Inokedy sa na peci slávila svadba, ženích a nevesta sa, pochopiteľne, striedali, aby došlo na každého. A to bol na peci taký hurhaj, že ich domáca pani musela neraz okríknúť: „Banda jedna, nezrúťte mi tú pec, veď chcem zajtra piecť!“

5. kapitola

podvečer sa do mlyna začali schádzať so svojim obilím roľníkmi, ktorým sa hovorilo mletiarimi. Presne podľa príslovia, ktoré hovorí: „Kto prv príde, ten prv melie.“ Ich poradie si zapisoval mlynársky tovariš, ktorý bol veľmi zvedavý a často sa babičky vypytoval na vojenské výpravy, na ktorých sa ako manželka vojaka zúčastnila. Raz sa babičky opýtal, odkiaľ má ten strieborný toliar, ktorý nosila zavesený na granátovom náhrdelníku. Vtedy deti stíchli, zoskočili z pece a Barunka poprosila babičku, aby rozprávala, že ani ony o toliari ešte nič nepočuli.

A bol to zaujímavý príbeh. Keď bola babička ešte mladé dievča a žila v rodnej Olešnici, pomáhala kmotre zo susedstva pri výrobe vlnených huní. Raz odišla kmotra s novými huňami až do Jaroměři a ochotná Madla ju sprevádzala. Vtedy sa práve pri Jaroměři stavala veľká vojenská pevnosť, neskôr nazvaná Josefov. Blízko onej stavby si kmotra s Madlou na chvíľu sadli na pne, aby si odpočinuli. A zrazu vidia, že z pevnosti rovno k nim ide pekne oblečený mladý pán so zvláštnou rúrkou v ruke, ktorú si stále prikladá k oku. Neskúsené dievča si myslelo, že je to vari nejaká čudná flauta, ale kmotra ju poučila, že je to rúrka so vzácnym sklíčkom, ktorým dovidieť veľmi ďaleko.

